

't Heijink

een middeleeuws erf in Leusen

Wim van Lenthe

't Heijink

een middeleeuws erf in Leusen

Tekeningen van de auteur, tenzij anders vermeld
Vormgeving Ruth van Lenthe
Uitgeverij Heijink Hardenberg
ISBN-nummer 9789463189880
© Wim van Lenthe

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord		6
DEEL 1	DE GROTE LIJN	
HOOFDSTUK 1	De bisschoppen	8
HOOFDSTUK 2	De Spaansen, de Staatsen en de Fransen	23
HOOFDSTUK 3	Bernardus Hulst	41
HOOFDSTUK 4	Euln Wilm	60
HOOFDSTUK 5	Een hechte buurt	76
DEEL 2	DE LOSSE EINDEN	
Speuren naar voorouders Heijink		97
Een boomput en een ruiterspoor		100
'Werm', enkele raakvlakken		103
De ouderdom		105
Jan Jans en de gedaante van een oude boerderij		109
De oude hooiberg		111
Verplaatsing van de put		114
Bomen bij een boerderij		117
Brok oerijzer op de hoek van het huis		121
De plaat op de schoorsteen		122
De Pierik		123
Het paard van Gradus		124
Wit zand		126
Spelen op de deel		127
Het kamertje van Henk		129
Grads haart de zeis		130
De trouwbijbel		133
Aan- en verkoop aktes		135
Foto pagina's		140
Bouw en verbouwingen		150
Geslachten op Het Heijink		152
Overzicht bewoners boerderij Het Heijink		153
De oude bewoning op 't Goos, de Olde Grave en het Harmshuus en 't Jan Grave (Klein Heijink)		154
Tijdpad		156
Literatuurlijst		160

Voorwoord

De geschiedenis van je boerderij nagaan is geen eenvoudige opgave. Lange tijd heb ik dat voor me uitgeschoven en er zelfs hele tijden niet over nagedacht. Het bezoek in 2012 van enkele familieleden, op zoek naar hun roots, bracht daar echter verandering in. Zoekend naar bouwstenen voor een verhaaltje waarmee ik mijn visite een plezier kon doen, realiseerde ik mij dat mijn grootouders, Willem Hendrik van Lenthe en Hermina Goos, de boerderij in 1914 hadden gekocht. Bijna 100 jaar geleden dus. Ik moest voortmaken om het jubileumjaar 2014 enig cachet te geven met een bescheiden beschrijving van de geschiedenis van onze boerderij, in oude tijden bekend als Het Heijink. Helemaal zonder gegevens zat ik niet. Links en rechts was er in de loop der jaren wel enige informatie naar boven gekomen. Maar nu was een gerichte zoektocht langs diverse bronnen geboden. Eén van de voorhanden zijnde bronnen was het boek Heeren van de Ligtmis, van W.Visscher, waarin meerdere oude erven aan bod komen. Daarnaast boorde ik andere bronnen aan, de ene na de andere; achterin dit boek volgt er een opsomming van. De geschriften van Mannes van Leussen, gedeponeerd in het Historisch Centrum Dalfsen, vormden een zeer belangrijk ijkpunt. Zijn uitvoerige en uiteenlopende naspeuringen naar de geschiedenis van Oudleusen zijn en blijven van grote waarde. Herman Nijeboer hielp door middel van archiefonderzoek en Jan Heijink verschaftte informatie over zijn familiegeschiedenis. Uit alle gegevens en interpretaties heb ik getracht zo getrouw mogelijk de geschiedenis weer te geven van onze boerderij en de naaste omgeving, zijnde de oudste bewoningsplek van Oudleusen. Die geschiedenis begint bij de voorlaatste ijstijd (het Salien), meer dan 130.000 jaar geleden, en eindigt anno 2014. Het laat zich begrijpen dat zich in die geschiedschrijving hiaten bevinden. Beschouw dit boek daarom als een proeve tot geschiedschrijving, waarin ik om verschillende redenen niet tot de kern van elke component heb kunnen of willen doordringen. Niettemin hoop ik toch een belangrijke voorzet te hebben gegeven voor dieper onderzoek, voortbordurend op het mijne. Zoals onvolkomenheden kleven aan elke poging om de historie te doorvorsen, zo zal het ook zijn bij die van mij. Ik troost me maar met de gedachte dat het beter is iets wèl te doen met gebreken, dan gebreken te ontlopen door helemaal niets te doen.

Ter wille van de leesbaarheid heb ik taaiere delen afgewisseld met luchtiger; meer op feiten gebaseerde beschrijvingen laten volgen door geromantiseerde, verhalende stukjes. De aandachtige lezer merkt vanzelf waar het verhaal hoofdzakelijk uit feiten is opgebouwd en waar het berust op aannames, veronderstellingen en 'verdichting'. Ten dele was het streven de geschiedenis

van het Vechtdal aanraakbaar te maken op één klein gebiedje. In die geschiedenis spelen de bewoners van boerderij Het Heijink ter plekke een centrale rol. Wie er gewoond hebben en hoe ze leefden, daar gaat het verhaal ook over. Uit privacy-overwegingen heb ik echter de huidige bewoners buiten schot gelaten. Dat geldt in zekere zin ook mijzelf. Naarmate het verhaal dichterbij mijn bereik lag, was het gemakkelijker, maar soms ook moeilijker om het neer te pennen. Het werd uiteindelijk een verhaal met trekjes van een hommage aan het oude boerenleven. Het armoedige leven misschien, maar tevens het eenvoudige leven waarin men met weinig tevreden was, waarin 'weinig genoeg' nog niet had plaatsgemaakt voor 'nooit genoeg'. Het was de tijd van de families Heijink, Hulst en Van Lenthe. Aan hen draag ik dit boek op, bovenal aan mijn ouders en grootouders.

Tot slot dank ik Ab Goutbeek en mijn broer Jan voor hun verbeteringen en aanvullingen.

Wim van Lenthe

HOOFDSTUK 1

De bisschoppen

Dit verhaal speelt zich af aan de oude Dorpssteeg in Oudleusen. Dorpssteege zeiden ze vroeger. Later zeiden ze Blikkertssteege en nog weer later werd het Om de Landskroon. De Landskroon! Wat een mooie naam, de kroon van het land! Dat is heel wat, als je dat kunt zeggen. Die naam herinnert aan de oude herberg de Landskroon aan de Hessenweg, ook wel de Croon genoemd. Die herberg heeft er wel een paar eeuwen gestaan, heel lang. Maar wat is een paar eeuwen in de vele tienduizenden eeuwen die al voorbij zijn gegaan. Het is hier al zo vreselijk oud, zo oud, je kunt je dat niet voorstellen. Meer dan 130.000 jaar geleden was er hier een ijstijd, de voorlaatste ijstijd, het Salien genoemd. Ijs, sneeuw, gletsjers, de hele boel werd in zuidelijke richting geschoven. Zo ontstond de Lemelerberg. Zo ontstond ook een dal, met daarin een rivier, de Vecht. En toen het begon te dooien stroomde het dooiwater door de Vecht naar de Zuiderzee, naar de Fluvius, zoals ze vroeger zeiden. Ongeveer 14.000 jaar geleden was de Vecht een grote rivier, later, toen het meeste ijs gesmolten was, werd de Vecht smaller. Er kwamen mensen deze kant op, om te zien of het ijs en het water al van het land af was. Vóór 4000 voor Chr. woonden hier jagers-voedselverzamelaars. Zij leefden van wat de natuur hen schonk. Nomaden, die dan hier, dan daar hun tentje opzetten. Een zwervend volkje, dat niet kon zeggen: we wonen daar. Nee, ze woonden hier en daar, her en der.

Maar daarna, in de Nieuwe Steentijd (4000 v. Chr.-2000 v. Chr.) woonden er jagers die ook boer waren, of misschien boer waren en tevens jager. Boeren dat zat hen dus al snel in het bloed. Dat ging door in de Bronstijd (2000 v. Chr. – 600 v. Chr.) en de IJzertijd (600 v. Chr- 0 v. Chr.).

Langs de Vecht is het alle eeuwen door goed wonen geweest, op de grens van nat en droog. Dat is waar planten van houden. Dat is waar dieren gek op zijn. Dat is wat mensen leuk vinden. Sommige families van nu, anno 2015, wonen er ook al eeuwen achtereen. Honkvast zijn ze, niet weg te krijgen, zoals hier aan de Landskroon en op andere plaatsen langs de Vecht.

Ja, de eeuwen door hebben hier mensen gewoond, ver voordat de Romeinen in het jaar 57 voor Christus vanuit het zuiden oprukten tot Nijmegen. De Romeinen woonden niet in Salland, maar dreven wel handel met degenen die hier waren neergestreken. Dat waren de Chamaven, Bructeren en Tubanten. Later vermengden die zich met de (Salische) Friezen. De Franken werden ze genoemd en ze leefden hier van 0-400 na Chr., in de Romeinse IJzertijd. Het leven rolde verder, ook letterlijk. Want de Romeinen introduceerden het wagenwiel, met

spaken, een uitvinding die maar liefst stand hield tot plm. 1960. Rond die tijd maakten oude karren plaats voor wagens met luchtbanden en legden paarden het af tegen tractoren. De modernisering van het oeroude boerenbestaan zette door. Zesduizend jaar lang – van 4000 v. Chr. tot 2000 n. Chr - woonden mens en dier onder één rieten dak, maar met de komst van ligboxenstallen kwam hier een einde aan.

Gelukkig maar dat de Franken daar toen nog geen weet van hadden. Zij leidden hun leven op hun vertrouwde manier. Ze bewerkten het land, hielden vee en bouwden eenvoudige boerderijen, met palen in de grond. Heel stevig, muurvast, maar toch niet voor eeuwig. Arme Franken, ze werden overspoeld door Germanen die vanaf de Elbe kwamen, op vlucht voor de Hunnen. Zo ontstond hier in Salland een mengelmoesje van Tubanten, Franken en Germanen en – oja – van Romeinen, want na het einde van de Romeinse overheersing waren in de grensstreken wel wat Romeinen achtergebleven. Had de Romeinse keizer, Julius Ceasar, niet zelf gezegd: help me vechten en ik beloon jullie met een stuk land? Een mengelmoesje werd het met een nieuwe naam: Saksen. Tegenwoordig zeggen ze nog wel eens dat iets typisch Saksisch is. Zoals een eeuwenoude Saksische boerderij. Maar zover zijn we nog niet. Boerderijen waren nog steeds heel simpel. Palen, balken van boomstammen, takken, riet of stro, daarvan werd de boerderij gebouwd. Een boerderij die ongeveer één generatie meeinging. Daarna werd, ernaast, een nieuwe gebouwd. Eerst op de hogere stukken grond, later meer op de rand van hoog en laag. Dat ging zo door tot de Vroege Middeleeuwen, toen boerderijen met een langere levensduur werden gebouwd. Boerderijen kregen lemen wanden en soms een stenen muur. In de vijftiende eeuw ontstonden uiteindelijk boerderijen zoals ze daarna eeuwenlang werden gebouwd. Een onderkomen waar vele generaties na elkaar woonden. Het Heijink aan de oude Dorpssteeg in Oudleusen is zo'n middeleeuwse boerderij.

Ooit leefden hier jagers

De hof van Leusen stond voor de boerderij van Kunn'n Gait

Bisschoppen

Maar we laten die boerderij even rusten. Eerst iets over de bisschoppen. Zonder de bisschoppen waren de zaken heel anders gelopen. Ook de geschiedenis van boerderij Het Heijink was dan heel anders geweest. Enkele eeuwen leefden de mensen hier onder het bestuur van de graafschap Salland, onderdeel van het Rijk van Karel de Grote en daarna van het Oost-Frankische Rijk. Maar in 1086 kreeg de Utrechtse bisschop Salland in leen van de Duitse keizer, Hendrik IV. De bisschop had nu niet alleen de geestelijke, maar ook de wereldlijke macht over het Sticht en het Oversticht (Overijssel, Drenthe en Groningen). De bisschoppen hadden het hier voor het zeggen tot 1528, toen de wereldlijke macht hier geheel overging naar keizer Karel de Vijfde. De bisschoppen hadden intussen een stevige vinger in de pap gehad en de toon gezet. Dat was hier eigenlijk al het geval vanaf het jaar dat bisschop Radboud (900-917) zoals wordt aangenomen in Oudleusen het Raboedengoet stichtte. Het Raboedengoet, de latere Hof van Leusen, lag nabij de Vecht, nu bekend als de 'Olde Vechte', bij het erf van 'Kunn'n Gait'. Voor de bisschop, die overal zijn dienstmannen had, was dit een strategische en logische plek, temeer omdat hij niet zetelde in Utrecht, maar in Deventer. Zijn voorganger bisschop Hunger ontvluchtte Utrecht in 875 voor de Noormannen. Hij verdween naar Roermond, maar ging vervolgens naar Deventer. Daar zetelden ook zijn opvolgers Odilbold en Radboud.

Bisschop Radboud

De bisschop had veel in de melk te brokkelen, zeker toen hij ook de wereldlijke macht verkreeg. Maar de edelen waren daar niet altijd van gecharmeerd. Eén van hen was Rudolf van Coevorden. Bisschop Otto van der Lippe deed eens per jaar zijn ronde door Het Oversticht, tot in Drenthe en Groningen toe. Hij sprak recht, inde zijn tienden en liet zich alle strijkages welgevallen. Hij was gewend dat hij dan te gast was op het kasteel Coevorden. Zolang hij hier was kreeg hij zelfs de

sleutel van het kasteel. Een sleutel die hij daarna weer teruggaf aan Rudolf. Maar Rudolf had er genoeg van en kwam in opstand. In het jaar 1226 trok hij ten strijde tegen de manschappen van de bisschop. Bij Ommen verjoeg hij ze 'als vrouwen', schreven ze later. Een schande! De bisschop liet het niet over zijn kant gaan. Het jaar daarop, in 1227 vormde hij een groot leger van meer dan 500 man, onder wie wel 140 edelen. Er waren door de wol geverfde ridders bij, zoals de 62-jarige Berent van Horstmar, onoverwinnelijk tijdens kruistochten. Overal waren de edelen opgetrommeld. Ook Dalfsen en Ommen waren afgevaardigd. Juno, Berent en Seino van Dalfsen gingen mee en ook Warner van Beerze was van de partij. De bisschop trok met zijn leger over de weg en over de Vecht voeren schepen met proviand en wapentuig.

De Wermbolding

Het is de tweede helft van juli. Ze komen van Vollenhove en zijn Zwolle en Dalfsen al gepasseerd. Het is warm, de paarden en krijgslieden zijn dorstig. Tijd voor een tussenstop. Gelukkig heeft de bisschop een hem toegewijde dienstman op de weede in Loesen wonen. De weede, de drassige weide tussen de dekzandruggen in. Daar staat de Wermbolding, de wedemer bolding, een versterkt huis. Gelegen aan een uitloper van de Vecht, die hier eigenlijk het liefst binnendoor op Hasselt aan zou gaan. Water genoeg voor mens en dier.

Vroeger woonde Wenemer er, de wachter, de 'kur', de vooruitgeschoven oren en ogen van de bisschop. Nu woont Hilbert er met zijn huisvrouw Maria. Eigenlijk zou Hilbert mee moeten met het bisschopsleger, net als Juno, Berent en Seino uit Dalfsen. Maar hij doet het niet. 'Ik weet niet wat ik heb', zegt hij tegen zijn huisvrouw, 'ik voel me zo sloerig, de laatste tijd. Ik voel me niet zo lekker, ik geloof dat ik me ziek meld.' – 'Ziek', vraagt zijn vrouw, 'wat is dat?' 'Dat is als je armen heel zwaar worden, als je benen niet meer vooruit willen. Als je tong grijs en grauw is. Als alleen je ingewanden nog bewegen.'

'Nou', zegt Maria, 'dan blijf je toch lekker thuis, man.'

Hilbert knikt: 'Dat lijkt mij ook verreweg het verstandigste.'

Dan verschijnt het grote leger van de bisschop, meer dan vijfhonderd man. Gaat Hilbert niet mee? Nee, hij blijft thuis, hij is niet in goede conditie. Jammer, ze hadden nog wel iemand kunnen gebruiken. 'Maar wat anders, Hilbert hebt gij soms nog een goede ruiterspoor te leen?' Eén van de ruiters smijt zijn gebroken spoor van zich af en krijgt een ander exemplaar.

Iedereen lest zijn dorst en de ruiters geven hun paarden de sporen. Hilbert zwaait ze nog uit – Toi-toi, edele strijders – en gaat zijns weegs. Hij voelt zich al een stuk beter.

Het is maar goed dat hij niet meeding, want het liep slecht af, daar achter Ane, richting Holthone. Rudolf van Coevorden en de Drenten lokken het bisschopsleger de moerassige Mommeriete in, 28 juli 1227. Het wordt een grote slachtpartij. De bisschop sneuvelt, net als Berent van Horstmar, de drie edelen uit Dalfsen, de heer uit Beerze en bijna alle anderen.

De overgebleven manschappen rest niets anders dan de ontzielde lichamen van zo'n 140 edelen in de meegekomen schepen te laden, en terug te varen, de Vecht af, naar het Swarte Water. Hilbert van Leusen loopt die dag op 'Binnen', bij de Vecht, kijkend naar zijn koeien en zijn koehierder. Hij ziet de schepen voorbij varen. Hij is blij dat hij niet is meegegaan. Hij steekt aarzelend zijn hand op. Maar niemand zwaait terug. Het merendeel van de opvarenden is dood. De overlevenden zijn nog volkomen veraldereerd. Ze zijn in shock. Suf staren ze naar de einder. Ze varen voort. Ze kwijten zich van een onaangenaam karwei. De hondsdagen zijn aangebroken en het is maar het beste om snel tot begraven over te gaan. Aan het Swarte Water, achter Hasselt vinden ze een zandrug, een hoge kop, geschikt als dodenakker. Daar worden de edelen ter aarde besteld. Op wat ze nu nog noemen het Olde Kaerkhof. Bisschop Willebrand, de opvolger van Otto van der Lippe, liet er in 1233 vlakbij een klooster bouwen. 'Mons Sanctae Mariae', de Mariënberg, het Mariënklooster. Ter genoegdoening, net als in Drenthe, waar het klooster daar het begin van Assen was.

Het Swarte Waterklooster begon met twintig nonnen, had dertien boerderijen met bijbehorende grond, het groeide en bloeide, maar werd in 1582 verlaten als gevolg van de opkomende reformatie. De nonnen gingen wonen in Hasselt, de laatste non overleed in 1617. De kloostergebouwen raakten in verval, de stenen werden later gebruikt voor boerderijen. Vergane glorie, ja, maar het Swartewaterklooster was meer dan drie eeuwen van grote betekenis in deze contreien. Enkele boerderijen in Leusen waren eigendom van dit klooster, het Verlinghoet, de Hulschbusch en 't Goos. En in de annalen staat vermeld dat Herman van Luesen in 1542 naar het Swartewaterklooster gaat voor een aflossing en geldlening. De abdis wil betaald worden met een orgel.

Herman van Luesen woonde op de Hilbertstinck, een eigen erf, ergens aan de Dorpssteeg.

Ridders bij de Wermbolding

Het Heilige Geest Gasthuis met middenachter de kapel

Het Hillighen Geestes Erve

Aan die steeg lag ook Het Heijink. Het hoorde bij de Wermbolding, dat er naast lag, aan de andere kant van de steeg, op het westen. De naam Heijink komt van Heye en in 1425 woont er in Leusen een zekere Herman Heijink. 't Guet de Heijng, des Hillighen Geestes Erve. Het is eigendom van het Heilige Geest Gasthuis 'toe Swolle' - sinds 1660 het 'Binnengasthuis' - dat in 1302 werd gesticht. Niet te verwarren met het 'Hospitaal der Maellateschen ten Hilligen Cruse, buten Voerster Poerten, het Buitengasthuis, dat in 1377 werd geopend en omstreeks 1650 sloot.

Het Heilige Geest Gasthuis grensde aan de Diezerstraat en was oorspronkelijk een plaats waar arme vreemdelingen voor niets een paar dagen onderdak vonden. Later ontstond het fenomeen van kostkopers, burgers die zich inkochten, en was er een ziekenzaal.

Zwolle liep niet voorop met dit gasthuis. In Deventer werd rond 1260 reeds een Heilige Geest Gasthuis gesticht. In Deventer, de tijdelijke bisschopsstad, werd misschien op velerlei terrein de toon gezet. In de tweede helft van de 13^e eeuw gebeurde dat ook door boeteprediker Geert Grote, die de mensen opriep tot het ideaal van een christelijk leven in navolging van Christus.

Hij had in 1350 zijn ouders verloren tijdens een pestepidemie en stierf zelf in 1384, ook aan de pest. Laat Maria van Hilbert – eerder in dit verhaal – zich maar stil houden. Wat is ziek in de Vroege Middeleeuwen? Ziek, dat is de pest. Maar ziekte of dood kan een op gang gezette beweging niet stoppen. Florens Radewijns (1350-1400), de eerste leerling van Geert Grote, stichtte een gemeenschap voor mannen, de Broeders des Gemenen Levens. Gemeen in de zin van gemeenschappelijk, een soort commune. Ook stichtte Radewijns in 1386 het klooster Windesheim. De Moderne Devotie, de geestelijke vernieuwingsbeweging, was een feit. Kerkelijke misstanden werden aangekaart en er werden boeken geschreven. In dat klimaat kwam het Heilige Geest Gasthuis tot ontwikkeling. Welgestelden deden schenkingen in geld of goederen, voor andermans heil dan wel voor hun eigen zaligheid, nu en straks. In 1430 heeft het Gasthuis al acht goederen (land en huizen) binnen de stadsvrijheid en negen goederen buiten de stadsvrijheid, waaronder boerderij Het Heijink. De renten, aanvankelijk in natura, werden eens per jaar opgehaald, meestal op Sanktgangen (10 oktober), een enkele op St. Maarten (11 november).

Het bestuur van Het Gasthuis bestond uit procuratoren, zoals Henricus van Harsolte (1306), Hermanne Wermboltssoen (1384 en 1395) en Rotgher Hermanssoen (1405, 1414 en 1416). Of die twee laatste namen duiden op de Wermbolding in Leusen is onzeker, doch mogelijk.

Lasten

Zo was de ene boerderij eigendom van deze landheer en de andere eigendom van gene heer. Maar de bisschop van Utrecht stond nog weer boven hen en zorgde ervoor dat hij financieel wel meekwam. Het tiendrecht was een van oorsprong kerkelijke belasting. Tienden van de opbrengsten, van de kudde, de gewassen, de vruchten, de slacht, de vissen. Schildtale, belasting op roerend en onroerend goed, kortom het viel in de Middeleeuwen niet mee voor die arme boeren. Zij moesten sappelen voor de kost en de landheer roomde de karige inkomsten nog weer af. In Leusen bestonden in de 14^e en 15^e eeuw vier hofhorige goederen, horig aan de bisschop. Heying, Die Duset (De Duitsche), Scarpencaeete en Hylbolding of Wermbolding. Deze boeren betaalden (aanvankelijk in natura) zeven soorten belastingen: tijns, meibede, herfstbede, koppel koren, koppel varkens, koppel hoenders en koppel hooi. Naast deze vier hofhorige goederen had de bisschop één leengoed, het erf Roelevink, waarvan hij ook de tienden inde, net als van de Hof van Leusen, de Westerhof.

De landheer 'gebood' de horigen bij zich te komen om zijn deel in ontvangst te nemen. Tegelijk hield hij dan – als een soort 'rijdende rechter' – rechtspraak inzake tal van dingen. Die bijeenkomst heette de bodding en was op dinsdag, ze zeiden ook wel 'dingsdag'. Oude mensen zeggen nu nog wel 'dingseldag' als ze dinsdag bedoelen. Die dingseldag was geen dag waar je in de Middeleeuwen met plezier naar uitkeek.

Ook Herman Heying werd er eens niet vrolijk van. Het was een minder goed jaar geweest. De rogge was niet goed opgekomen, de haver was verregend, Isegrim de Wolf had enkele kippen geroofd, niet alle lammetjes hadden het gered, het varken was doodgegaan en de koebeesten hadden van narigheid de melk opgetrokken. Herman en zijn vrouw Gerrighijn zitten bij het haardvuur. Ze kijken somber en denken aan hetzelfde.

'Komende maand is het weer Dingseldag', zegt Herman.

'Ja, Dingseldag.', herhaalt Gerrighijn.

'Wij staan er weer op voor vier schilden.'

'Vier? Dat is meer dan een half.'

'Meer dan een half, ja. En meer dan één. Eén schild, dat is vier oort, één oort is twee duiten, één duit is een kwart stuiver.'

'Rekkent oe mar niet rieke.'

'Nee ik rekken mij niet rieke, ik rekken mij arm. Hoe moeten wij dat varkentje wassen?'

'De bisschop?'

'Nee, het varkentje.'

'Maar ze moesten toch ook wat van het bestiaal hebben?'

'Van het geslachte, ja. En van elke verkochte koe. Het is gewoon beestachtig.'
'Ja, het is over de rug van de beesten. Kunnen we er niet onderuit?'
'Nee, we kunnen niet vooruit en niet achteruit. De bisschop heeft geld nodig voor oorlogsvoering.'
'Oorlog?'
'Ja, hij moet weer opstandigen neerslaan.'
'De bisschop? Neerslaan? Maar de pastoor zegt immers: vrede zij met u?'
'Ja, met u, maar niet met anderen.'
'Anderen?'
'Ja, anderen. Ergens anders. En als die hier komen, dan wordt het hier nog slimmer. Ik denk dat ik toch maar geef wat ze vragen, dingseldag. Voordat het slimmer wordt.'
'Zo is het. Het is al slim genoeg.'

Het Graven

Het Heijink was toen niet de geringste boerderij. Ze spraken zelfs wel van Groot Heijink. Die naam duidt op flink wat land, een boerderij die nog niet is opgesplitst. Maar niet opsplitsen? Dat gaat net zo lang goed totdat een boer meer kinderen heeft. De één wil boer worden en de ander ook. Of het nu een eigen boerderij is of dat deze van een ander is. Naast het Heijink bezat het Heilige Geest Gasthuis al in de 15e eeuw nog een boerderij. Het Graven, werd die genoemd. Soms werd ook wel gezegd: Klein Heijink. De bewoner was Rotger Heijink, ook wel genaamd Goszen Rotger. Rotger Herachter Goszen. Achter Goos, zou je nu zeggen. Ja, het is niet onmogelijk dat die boerderij, Klein Heijink 'achter Goos' heeft gestaan, ten zuiden van 'Groot Heijink'. Daar, midden op de kavel die tot circa 1960 bij de boerderij van Gradus Nijenhuis hoorde, zijn al heel wat stenen en scherven gevonden. Waarschijnlijk stonden beide boerderijen met de 'gezichten' naar elkaar toegewend, want het stalgedeelte lag altijd in een gat. Dan dreven mest en gier (aalte) niet langs het voorhuis.

Mogelijk is de boerderij daar afgebroken, in de 17^e of 18^e eeuw, ten tijde van de Leusener Compagnie, toen de landerijen werden uitgebreid. Misschien werd toen Klein Heijink verplaatst naar het noorden, achter Groot Heijink. Twee boerderijen die nu nog met de achterkanten naar elkaar staan, naar het natte gat naast de brink.

Ten zuidwesten van de Wermbolding lag het erf Roelevink, in 1520 eigendom van Johan van Twickel, landdrost van Salland, wonend op de Ruitenberg die hij in leen had gekregen van de bisschop. Via karresporen en kerkpaden stonden de erven onderling in verbinding. Het kerkpad naar de H. Cyriacuskerk in Dalfsen – oorspronkelijk van romaanse snit – liep voor de Hof van Leusen langs, vlak langs de Vecht, waar de schippers afmeerden. De hofmeijer heette Lambert, ze zeiden